

ZÁRÓVIZSGA TÉMAKÖRÖK ÉS TÉTELEK, SZAKIRODALMAK

ROMOLÓGIA BA

BEVEZETÉS AZ EURÓPAI CIGÁNYSÁG HELYZETÉBE

- 1. Mutassa be és elemezze a cigány/roma lakosság európai helyzetét, különös tekintettel az oktatásra! Értelmezze a területi, térségi különbségeket!**

IRODALOM:

- Fraser, A.: A cigányok. Osiris, 1996.
- Ladányi János: Romák Közép-Kelet-Európában. Társadalmi Szemle, 1996/4. sz.
- Liégeois, J.-P.-Gheorghe, N.: Európa Romái. Phralipe, 1997/4.
- Liégeois, J.-P.: Roma, Gypsies, Travellers. Strassbourg, 1996. (magyarul: a Pont Kiadónál jelent meg az elmúlt évben két kötet a szerzőtől, köztük ez is.)
- Ladányi János: Romák Közép-Kelet-Európában. Társadalmi Szemle, 1996/4.
- Forray R. Katalin- Szegál Borisz: A cigány gyermek Kelet-Európa iskoláiban. Educatio, 2000.
- A cigányok Európában 1-2-3-4. szerk.: Prónai Csaba. Új Mandátum Kiadó. Budapest.
- Kisebbségek Európában 2000. szerk.: Tóth Hajnalka, PTE, Pécs, 2000.
- Liegeois, J.-P.: Romák, Cigányok, Utazók. Pont Kiadó, Budapest, 2002.
- Jean-Pierre Liégeois: Kisebbségek és oktatás – cigányok az iskolában. Centre de recherches tsiganes – Pont Kiadó 2002.
- Európa kisebbsége – A roma kisebbség a nemzetközi dokumentumokban. (szerk.: Majtényi Balázs – Vizi Balázs) Gondolat Kiadó, Bp. 2005.
- Bernát Anikó (2006) „A magyarországi cigányság helyzete közép-kelet-európai összehasonlításban”: in: *Társadalmi riport 2006*, Kolosi Tamás, Tóth István György, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Pp. 118–137.
- Forray R. Katalin: A cigányság oktatásának egyes kérdései Európában. In: Magyar pedagógia, 1998. 1. sz. 3-16.o
- http://www.magyarpedagogia.hu/document/Forray_MP981.pdf

SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA

- 2. Az attitűd fogalma és helye a szociálpszichológiában. Funkcionális attitűd-elméletek.**

IRODALOM:

- Allport: Az attitűdök. In: Halász-Hunyadi-Martón: Az attitűd pszichológiai kutatásának kérdései. Budapest, 1979. Akadémiai
- Csepeli: A szociális attitűd. In: Csepeli: Szociálpszichológia. Budapest, 1997. Osiris

- 3. Az előítélet. Az előítéletek új formái. A rejtett diszkrimináció.**

IRODALOM:

- Allport: Az előítélet. Budapest 1977. Gondolat (új kiadásban Osiris 1997?)
- Brown: Régi és új előítéletek. In: Megismerés, előítélet, identitás.
- Aronson: A társas lény. Budapest, 2001. KJK-Kerszöv

TERÜLETI – TÁRSADALMI ISMERETEK, SZOCIOLÓGIAI ISMERETEK

4. Mutassa be a definíció problematikáját a cigányságra irányuló szociológiai vizsgálatokban! Mutassa be a cigánykutatások metodikai nehézségeit, ezek tükrében az ismert magyarországi kutatásokat!

IRODALOM:

Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187.

vagy

Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal.

Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>

Ladányi János-Szelényi Iván: Ki a cigány? In: Romológia - Ciganológia. Szerkesztette: Forray R. Katalin, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2000. 13-24. oldal, vagy Kritika 1997 12.sz

Havas Gábor – Kemény István – Kertesi Gábor: A relatív cigány a klasszifikációs küzdőtéren. Kritika 1998, 3.sz.

Ladányi János – Szelényi Iván: Az etnikai besorolás objektivitásáról. Kritika, 1998. 3.sz

Ladányi János – Szelényi Iván: Még egyszer az etnikai besorolás objektivitásáról. Replika, 1998. 30.sz

5. Mutassa be Magyarország népességének demográfiai jellemzőit (népesség száma, születési, halálozási mutatók, várható élettartam, korszerkezet, családi állapot), azok változásának tendenciáit a XIX. század végétől napjainkig! Hasonlítsa össze a magyarországi cigány népesség demográfiai jellemzőivel! Értelmezze a folyamatokat a demográfiai átmenet modellje alapján!

IRODALOM:

- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187.

vagy

- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal.

Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>

- Hermann Antal: A Magyarországon 1893. január 31.-én végrehajtott cigány összeírás eredménye (Magyar Statisztikai Közlemények IX. kötet) In: Periférián - Roma szociológiai tanulmányok. (szerk: Vajda Imre), Ariadne Kulturális Alapítvány, 1997.

- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.

- Kertesi Gábor - Kézdi Gábor: A cigány népesség lélekszáma Magyarországon a kilencvenes évek elején. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999

- Polónyi István: A cigány népesség demográfiai, iskolázottsági és foglalkoztatási helyzete ... In: A cigányság társadalomismerete. Iskolakultúra Könyvek 13. Iskolakultúra, Pécs 2002. Ebből: A hazai össznépeesség és a cigány népesség várható alakulása. 137-140. oldal

6. Mutassa be a magyarországi cigány népesség területi, településtípusok szerinti megoszlásának problémakörét!

IRODALOM:

- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187.
vagy
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.

7. Mit jelent a társadalmi mobilitás fogalma? Mutassa be ennek fajtáit (migráció – belső, külső, állandó, ideiglenes, ingavándor-forgalom; társadalmi átrétegződés – intergenerációs, intragenerációs)! Mennyire tud a cigány népesség bekapcsolódni a társadalmi mobilitás egyes fajtáiba?

IRODALOM:

- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 7. fejezet
- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Janky Béla: Lakóhely-változtatások a cigányok körében. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999

8. Mutassa be a magyarországi cigány népesség életkörülményeit és az ezekre irányuló kutatásokat!

IRODALOM:

- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187.
vagy
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>

9. Mutassa be a magyarországi cigány népesség egészségügyi helyzetét és az erre irányuló kutatásokat!

IRODALOM:

- Prónai Csaba: A magyarországi cigányok egészségi állapota a XX. század utolsó évtizedében. (Szakirodalmi áttekintés) In: Kisebbségkutatás. 2000. 4. szám
http://www.hhrf.org/kisebbssegkutatas/kk_2000_04/cikk.php?id=350

- Puporka Lajos – Zádori Zsolt. 1999. A magyarországi romák egészségi állapota. Budapest: Roma Sajtóközpont <http://www.worldbank.org/eca/roma/data/romahun.htm>
- Neményi Mária: Biológia vagy kultúra? Termékenységgel kapcsolatos szerepviselkedések a roma nők körében. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999
- Reproductív döntések: szülői részrehajlások és rokoni támogatások. In: Bereczkei Tamás: Az evolúciósan értelmezett ember, 2. fejezet. Magyar Tudomány, 2005/11. <http://www.matud.iif.hu/05nov.html>
- Iván M. Zsuzsanna: Kis testsúly – evolúciós stratégia? In: Iskolakultúra 2000/12. szám, 77-79. oldal
- Kende Anna: Biológiai hadviselés. In.: Amaro Drom 2001. <http://www.amarodrom.hu/archivum/2001/0103/text3.htm>

10. Mutassa be az iskola – munkaerőpiac problematikáját és összefüggését a magyarországi cigánykutatások alapján!

IRODALOM:

- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187.
vagy
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Kertesi Gábor: Cigány gyerekek az iskolában, cigány felnőttek a munkaerő-piacon. Közgazdasági Szemle, 1995. 1. sz. pp. 30-65.
- Kertesi Gábor (2005): A társadalom peremén: Romák a munkaerőpiacon és az iskolában. Osiris Kiadó, Budapest
- Kóczé Angéla (szerk.) (2010): Nehéz sorsú asszonyok feketén fehéren: roma nők munkaerőpiaci és megélhetési lehetőségei két kistérségben: kutatási beszámoló. MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest

NYELVÉSZETI TÁRGYAK

11. Mi a szociolingvisztika tárgya? Mutassa be nyelv és a társadalom közti lehetséges kapcsolatokat! Melyek nyelvtudomány és a szociológia legfontosabb kérdésfeltevései?

12. Ismertesse a „kifejtett nyelvek, lingua francák, pidgin és kreol nyelvek fogalmát! Mi jellemzi a nyelvek életét? Mi a „nyelvhalál”, „revitalizáció” stb.?

13. Mit tud a nyelvi változatokról: dialektusok, regionális és társadalmi változatok? Értelmezze a diglossia klasszikus és kiterjesztett fogalmát! Mutassa be jellemzőit!

14. Mi jellemzi a beszélő közösségeket? Ismertesse a szociolingvisztikai kutatások néhány módszertani paradigmáját: etnometodológia, a beszélés néprajza! Ismertesse a nyelv és hátrányos helyzet összefüggését! Mutassa be Basil Bernstein elméletét és annak kritikái közül egy hazait és egy külföldit! Mit tud a magyarországi cigányok nyelvi helyzetéről?

IRODALOM:

- Ronald Waurdhaugh: Szociolingvisztika. Osiris-Századvég, Budapest 1995.
- Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.
- Lengyel – Navracsecs – Szabari – Szépe: Szociolingvisztika. Budapest -Pécs-Veszprém, 1996.
- Bartha Csilla: A kétnyelvűség alapkérdései. Nemzeti Tankönyvkiadó Bp., 1999.
- Charles A. Ferguson: Diglosszia. In: Pap Mária – Szépe György (szerk.) Társadalom és nyelv. Gondolat, 1975. 291-320.
- Dell Hymes: A beszélés néprajza In: Pap Mária – Szépe György (szerk.) Társadalom és nyelv. Gondolat. (1975) 91-146.
- Réger Zita: Utak a nyelvhez. Bp. Akadémiai Kiadó 1990. vagy Soros Alapítvány és MTA Nyelvtud. Int. 2002.
- Szalai Andrea: Szociolingvisztikai szempontok a magyarországi cigánykutatásban. Educatio 1999. nyár 269-285.
- Derdák Tibor– Varga Aranka: Az iskola nyelve – idegen nyelv (Kultúra és Közösség 1996.)
- BARTHA Csilla (2001) Kétnyelvűség, nyelvcseré: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei In: Cigány nyelvek nemzetközi szemináriuma, Konferenciakötet PTE BTK Romológia Tanszék 15-34.
- BORBÉLY Anna: Nyelvcseré; MTA Nyelvtudományi Intézet Élő Nyelvi Osztály Bp, 2001. 17-40.
- SZALAI Andrea (1999). Szociolingvisztikai szempontok a magyarországi cigánykutatásokban. /kutatási áttekintés/ Educatio no. 2, 269-285. Vagy: In Forray R. Katalin (szerk.): Romológia - Ciganológia. Budapest-Pécs: Dialóg Campus, 165-184. (Bővített, átdolgozott változata az Educatióban megjelent tanulmánynak, ld. 1999b.)
- Pálmainé Orsós Anna: A magyarországi cigány nyelvek szociolingvisztikai nyelvpolitikai megközelítése. Tankönyv. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. Szerk. Forray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium Budapest, 2006. (93-109 p)
- Pálmainé Orsós Anna: Nyelvvizsga beás nyelvből In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. Szerk. Forray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium. Budapest, 2006. (131-138 p)
- Lakatos Szilvia (2007): Nemzetiségi nyelvhasználat a Baranya megyében élő cigány kisebbség körében. In.: Dr. Füzes Miklós – Dr. Gyurok János (szerk.): Kisebbségek együttélése 8., Baranya Megyei Önkormányzat – Pécs MJ Város – Kisebbségkutató Közalapítvány, Pécs, 76-83.

15. Mutassa be a magyarországi cigányság nyelvi csoportjait és alcsoportjait (az 1971-es és az 1993/94-es reprezentatív szociológiai felmérés és a népszámlálási adatok tükrében)!

Mutassa be a romani-magyar és a beás-magyar kétnyelvűség jellemzőit a diglosszia elméleti keretének felhasználásával! a nyelvcseré fogalmát, típusait. Magyarázza meg a kommunikatív kompetencia, nyelvválasztás, kódválasztás fogalmát! Ismertesse a magyarországi cigány nyelvészeti kutatások jellemzőit (szerzők, munkák, a munkák nyelvvél, nyelvhasználattal kapcsolatos szemléletmódja) napjainkig!

IRODALOM:

- Pálmainé Orsós Anna: Nyelvi helyzet, nyelvoktatás, nyelvtanárképzés. *Vizsgálatok és gondolatok a beás nyelv megőrzésének lehetőségeiről*. http://www.nevtudphd.pte.hu/docs/palmaine_orsos_anna_phd_ertekezes.pdf
- KEMÉNY István (1999). A magyarországi cigányság szerkezete a nyelvi változások tükrében. Regio no. 1: 3-14.
- SZALAI Andrea (1997). A beások. Az etnikai identitás határai a nyelvhasználat tükrében. Kritika no. 12: 7-9.
- TÁLOS Endre (1998) és/vagy (2002): A cigány és a beás nyelv Magyarországon. In
- ORSÓS Anna (1997) A magyarországi cigányok nyelvi csoportjai In: Cigány Néprajzi Tanulmányok 6. Bp, 194-197
- PÁLMAINÉ ORSÓS Anna (2007) A beás nyelv Magyarországon In: Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében (szerk.: Bartha Csilla). Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 52-70.

PÁLMAINÉ ORSÓS Anna (2007) A beás nyelv megőrzésének lehetőségei In: Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében (szerk.: Bartha Csilla). Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 52-70.

BARTHA Csilla (1999). A kétnyelvűség alapkérdései. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. Diglossia c. alfejezet: 66-74;

FERGUSON, Charles A. (1975). Diglossia." Papp Mária és Szépe György (szerk.): Társadalom és nyelv. Budapest: Gondolat. 291-321.

PÁLMAINÉ ORSÓS Anna és VARGA Aranka (2001). A beás nyelv állapota. Iskolakultúra, vol. 11, no. 12: 58-64.

RÉGER Zita (1988). A cigány nyelv: kutatások és vitapontok. Műhelymunkák a nyelvészet és társtudományai köréből. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete, no. 4: 155-178. (Különösen a diglossziás kétnyelvűséggel és a nyelvi előítéletekkel kapcsolatos részek). (BTK-TTK Kari Könyvtár!)

LAKATOS Szilvia (2008): Baranya megyei cigány nyelvek. In. Böhm Gábor – Beck Zoltán (szerk.): Társadalom és életstílusok – A magyarországi cigány/roma közösségek. Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok 21., 35-54.

Lakatos Szilvia (2007): Nemzetiségi nyelvhasználat a Baranya megyében élő cigány kisebbség körében. In.: Dr. Füzes Miklós – Dr. Gyurok János (szerk.): Kisebbségek együttélése 8., Baranya Megyei Önkormányzat – Pécs MJ Város – Kisebbségkutató Közalapítvány, Pécs, 76-83.

16. Nyelvpolitika - nyelvi jogok, A nyelvpolitika fogalma, területei, fórumai és szervezetei , Nyelvpolitika a (nyelvi, nemzeti, etnikai) kisebbségi csoportok, illetve az egyének szempontjából.

IRODALOM:

- BOCHMANN, K.: A nyelvpolitika elmélete, módszerei és elemzése In: Szépe György és Derényi András (szerk.): Nyelv, hatalom, egyenlőség. Nyelvpolitikai írások. Corvina Kiadó. pp. 15-25; 25-70;
- KISS Jenő: A nyelvpolitika. In. Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat. Szociolingvisztikai alapfogalmak. Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 1995. 247-258 p.
- SZÉPE György: Nyelvpolitikai elvek a XXI. század számára. Nyelvpolitika: múlt és jövő. *Iskolakultúra-könyvek* 7. pp. 130-143.
- SKUTNABB-KANGAS, Tove: *Nyelv, oktatás és a kisebbségek* Teleki László Alapítvány Könyvtára. Budapest. 1997. 91 p.)
- SZARKA László: Államnyelv, hivatalos nyelv - kisebbségi nyelvi jogok Kelet-Közép-Európában
- SZÉPE György: Az anyanyelvhasználat mint emberi jog. Nyelvpolitika: múlt és jövő. *Iskolakultúra-könyvek* 7. pp. 52-71. (megtalálható továbbá *Nyelvünk és Kultúránk*. 1996/94-95. pp.101-117.)
- NÁDOR Orsolya és KOMLÓS Attila (szerk.) *Kiút a csapdából? Nyelvi és nyelvhasználati jogok a Kárpát-medencében.* Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia Bp. 1998. 198 p.
- SÁNDOR Klára szerk. 2001a. *Nyelv, jog, oktatás*, Szeged: JGyF Kiadó.
- PÁLMAINÉ ORSÓS Anna: A magyarországi beás nyelv oktatási és nyelvtervezési kérdései. In: KB 120 – A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlós András tiszteletére szerk. Kálmán László. MTA Nyelvtudományi Intézet Tinta Könyvkiadó, Budapest. (67-86 p)
- PÁLMAINÉ ORSÓS Anna: A magyarországi cigány nyelvek (Labodáné Lakatos Szilviával és Varga Arankával) In: *A roma közösség kultúrája és pszichológiája Pécs, 2002 PTE BTK Pszichológiai Intézete és Romológiai Tanszéke* (201-230 p)
- Skutnabb-Kangas, Tove *Nyelvi emberi jogok.* 1992 *Korunk*, 5:82-86.
- Lakatos Szilvia (2006): *A romani/lovári nyelv.* In. Forray R. Katalin (szerk.): *Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz.* Bölcsész Konzorcium, Pécs, 112-119.

NEVELÉSSZOCIOLÓGIA / OKTATÁSPOLITIKA

17. Vizsgálja meg és elemezze a cigány gyermekek oktatásával kapcsolatos politikai intézkedéseket és azok hatásait az államszocializmus ideje alatt a rendszerváltásig!

IRODALOM:

- Forray R. Katalin: Cigánykutatás és nevelésszociológia. Iskolakultúra. 1998. 8: 3-13
Kemény István: *A romák és az iskola. Educatio, 1996/1.*
Kertesi Gábor: *Cigány gyerekek az iskolában – cigány felnőttek a munkaerőpiacon. Közgazdasági Szemle, 1995/1.*
Kozák Istvánné: *A cigány gyerekek iskolai eredményeit befolyásoló tényezők a ... Phralipe, 1998/3. 5-15.*
Mezey Barna és mtsai szerk.: *A cigánykérdés dokumentumokban. Kossuth, 1986.*
Réger Zita: *Cigányosztály, „vegyes osztály” – a tények tükrében. Valóság, 1978/8.*

18. Vizsgálja meg és elemezze a cigány gyermekek oktatásával kapcsolatos politikai intézkedéseket, s azok hatásait a rendszerváltástól napjainkig. Tekintse át a támogató intézkedéseket is (affirmatív action, pozitív diszkrimináció)!

IRODALOM:

- Forray R. Katalin: Nemzetiségek, kisebbségek. Educatio, 1998/1.
Uő: Cigány kisebbségi oktatáspolitiká. Educatio, 1999/2.
Forray R. Katalin-Hegedűs T: András: A cigány gyermekek szocializációja, Aula, Bp. 1998.
Forray R. Katalin: A kisebbségi oktatáspolitikáról. PTE, 2001, Gypsy Studies, 3.
Liskó Ilona: Hátrányos helyzetű gyerekek a szakképző iskolákban. Educatio, 1997/1.
Forray R: Katalin – Mohácsi Erzsébet szerk.: Esélyek és korlátok. PTE, 2002. (Gypsy Studies 8.
Arató Ferenc -Varga Aranka: A kooperatív hálózat működése, PTE, 2006- Gypsy Studies 16.)
Lakatos Szilvia (2010): A romani (lovári) nyelv oktatásának helyzete. In. Kozma Tamás – Perjés István (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban. Többnyelvűség és multikulturalitás. Aula Kiadó, Budapest, 104-109.
Lakatos Szilvia (2011): A romani nyelv helyzete a magyarországi nemzetiségi nyelvek oktatási rendszerében. In. Bencéné Dr. Fekete Andrea (szerk.): Lehetőségek és alternatívák a Kárpát-medencében. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara, 482-488.
Labodáné Lakatos Szilvia – Romsits Anita (2004): (Utak a cigány gyermekekhez.. Felzárkóztató programok a roma/cigány gyerekek oktatásában. In. Kisebbségkutatás 2004/4.sz. 13.évf. 584-597.

19. Értelmezze a szegregáció fogalmát, vonatkoztassa ezt a cigány gyermekek iskolázására, mutassa be ennek okait és következményeit! Kövesse végig a hátrányos helyzet fogalmi meghatározásait a hatvanas évek szociológiai/nevelésszociológiai szakirodalmától napjainkig!

IRODALOM:

- Havas Gábor – Kemény István – Liskó Ilona: Cigány gyerekek az általános iskolákban. Oktatókutató Intézet, 2001.
Pik Katalin: Roma gyerekek és a speciális iskolák. Educatio, 1999/2: 297-311.
Arató Ferenc -Varga Aranka: A kooperatív hálózat működése, PTE, 2006- Gypsy Studies 16.)
2005 Forray R. Katalin: Romológia a nevelésszociológiában. In: Kelemen Elemér, Falus Iván szerk: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Műszaki Kiadó, Budapest. 63-78. p.

2006 Forray R. Katalin: Romológia és nevelésszociológia. In: Bárdossy Ildikó - Forray R. Katalin – Kéri Katalin (szerk): Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez. Bölcsész konzorcium, PTE, HEFOP Iroda, 171-190 p. + CD-ROM

20. Kövesse végig a hátrányos helyzet fogalmi meghatározásait a hatvanas évek szociológiai/nevelésszociológiai szakirodalmától napjainkig!

IRODALOM:

2005 Forray R. Katalin: *Romológia a nevelésszociológiában*. In: Kelemen Elemér, Falus Iván szerk: *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Műszaki Kiadó, Budapest. 63-78. p.

2006 Forray R. Katalin: *Romológia és nevelésszociológia*. In: Bárdossy Ildikó - Forray R. Katalin – Kéri Katalin (szerk): *Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez*. Bölcsész konzorcium, PTE, HEFOP Iroda, 171-190 p. + CD-ROM

MULTIKULTURÁLIS TÁRSADALOM, INTERKULTURÁLIS NEVELÉS

21. Multikulturális társadalom, interkulturális nevelés: alapfogalmak értelmezése; Általános nevelési kérdések és dilemmák

IRODALOM:

Vine, I. (1998): Morális sokszínűség vagy egyetemes értékek? Az erkölcsi nevelés problematikája szociálisan tagolt társadalmakban. In: Cs. Czachesz Erzsébet (szerk.): *Multikulturális nevelés*. Mozaik, Szeged. 90—134.

Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (2003) Cigányság, iskola, oktatáspolitiká, Új Mandátum-Oktatáskutató, Bp.

Cs, Czachesz Erzsébet (2007) A multikulturális neveléstől az interkulturális pedagógiáig, Iskolakultúra, 7-8. 2-14.

Forray R. Katalin (2005): A multikulturális/interkulturális nevelésről. In: Lukács Péter – Nagy Péter Tibor szerk: *Oktatáspolitiká. Felsőoktatási Kutatóintézet – Új Mandátum, Bp., 134-144*

Torgyik Judit, Karlovitz János Tibor: Multikulturális nevelés Bölcsész Konzorcium, 2006, MEK-be került: 2007-05-09

URL: <http://mek.oszk.hu/04800/04802>

22. Kisebbségi kultúra vagy hátrányos helyzet: nevelésszociológiai aspektusok

IRODALOM:

Banks, J. A. (1998): Nevelés és kulturális sokszínűség az Egyesült Államokban. In: Cs. Czachesz Erzsébet (szerk.): *Multikulturális nevelés*. Mozaik, Szeged. 135-148.

Kozma Tamás (1993): Etnocentrizmus. *Educatio*, 2. 2. sz.

Forray R. Katalin – Hegedűs T. András (1999) A cigány gyermekek szocializációja, *Aula*, Bp. 99-111, 168-174, 371-374

Forray R Katalin (2006) *Romológia és nevelésszociológia*. In. Bárdossy-Forray-Kéri szerk: ismeretek a pedagógia alapképzési szakhoz. URL: <http://mek.oszk.hu/04800/04802>

23. A diákok közötti különbségek és megjelenésük az iskolában

IRODALOM:

Csányi Yvonne és Perlusz Andrea (2001): Integrált nevelés inkluzív iskola. In: Báthory Zoltán és Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Osiris, Budapest. 314-332.

Gilligan, C. (1998): A nő helye a férfi életciklusában. In: Cs. Czachesz Erzsébet (szerk.): *Multikulturális nevelés*. Mozaik, Szeged. 77-89.

Torgyik Judit, Karlovitz János Tibor: Multikulturális nevelés Bölcsész Konzorcium, 2006, MEK-be került: 2007-05-09

URL: <http://mek.oszk.hu/04800/04802>

24. Ismertesse az antirasszista megközelítés és kooperatív tanulás főbb ismérveit. Ismertesse az multikulturális társadalom - inkluzív neveléshez kapcsolódó alapfogalmakat történetiségükben

IRODALOM:

Arató Ferenc – Varga Aranka (2006): Együtt-tanuló kézikönyv Pécs. PTE BTK NTI

Lannert Judit (2004): Hatékonyság, eredményesség, méltányosság. Új Pedagógiai Szemle, 12. 3-16., valamint az Antirasszista és ahierarchikus oktatás című szeminárium anyaga (áldozat okolása, kulturális színvakság, családi „kettős beszéd”, etnocentrizmus – rejtett és nyílt, egyéni és intézményes formák)

Forray R. Katalin, Cs. Czachesz Erzsébet és Lesznyák Márta (2001): Multikulturális társadalom – interkulturális nevelés. In: Báthory Zoltán és Falus Iván (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből*. Osiris, Budapest. 111-125.

Kozma Tamás (1993): Etnocentrizmus. *Educatio*, 2. 2. sz.

Varga Aranka (2006): Multikulturalizmus – inkluzív oktatási rendszer IN. Ismeretek a Romológia alapképzési szakhoz szerk. Forray R. K., Pécs PTE BTK

Banks, J. A. (1998): Nevelés és kulturális sokszínűség az Egyesült Államokban. In: Cs. Czachesz Erzsébet (szerk.): *Multikulturális nevelés*. Mozaik, Szeged. 135-148.

Ajánlott irodalom:

Derman-Sparks, Louise – Brunson Phillips, Carol (1996) Teaching/Learning Anti-Racism: A Developmental Approach, Teachers College Press, Columbia University, New York

KISEBBSÉGVÉDELEM – A KISEBBSÉGEK JOGI HELYZETE

25. Mutassa be a kisebbségvédelemmel kapcsolatos fogalmak, definíciók problematikáját!

- állam, nemzet, nemzetiség, kisebbség, etnikum, a kisebbségi jogok típusai (vallási, nyelvi, nemzeti, politikai...; klasszikus és új kisebbségek) és formái (egyéni, kollektív jogok, területi autonómia), asszimiláció, disszimiláció, integráció; első, második, harmadik generációs jogok; államnemzet és nyelvnemzet fogalmak kialakulása

26. Mutassa be a nemzetközi kisebbségvédelem történeti alakulását, szervezeteit; tekintettel a különböző nehézségekre (definíciós problémák, a kodifikáció nehézségeinek egyéb okai, a fejlődés iránya, néhány fontosabb dokumentum, pozitív diszkrimináció és univerzalitás)!

27. Mutassa be hazai kisebbségvédelmi szabályozás, kisebbségpolitika történetét, korszakait!

28. Mutassa be az 1993. évi LXXVII. törvényt, megszületését, pozitívumait, hiányosságait! Mutassa be a 2005. évi CXIV. törvény fontosabb változásait!

29. Mutassa be a magyarországi kisebbségi önkormányzati rendszert, annak működését, szervezeti formáit, negatív vonásait és a továbbfejlődés irányait!

IRODALOM:

- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 602569 karakter, 218 oldal /vagy
- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 17-37.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Cserti Csapó Tibor (2000): A nemzetközi kisebbségvédelem alapkérdései. In: Romológia - Ciganológia. (szerk.: Forray R. Katalin) ISBN 963 9310 02 6, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, pp.25-42.
- Cserti Csapó Tibor (2008): A civilek. In: A cigány / roma fiatalok munkaerőpiaci esélyei és a munkanélkülieket segítő non-profit szervezetek szerepe az esélyek növelésében a Dél-Dunántúlon. (szerk.: Forray R. Katalin) Gypsy Studies – Cigány tanulmányok 20. PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs 2008. ISBN: 978-963-642-238-7, ISSN: 1586-6262, pp: 123-154.
- 1993 évi LXXVII. t. - a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól
- Bodáné Pálok Judit - Cseresznyés János - Vánkosné Tímár Éva: A kisebbségek jogai Magyarországon. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1994.
- Kovács Péter: Nemzetközi jog és kisebbségvédelem. Osiris Kiadó, Budapest, 1996.
- Csefkó Ferenc – Pálné Kovács Ilona: Kisebbségi Önkormányzatok Magyarországon. Osiris Kiadó, Budapest 1999
- Tilkovszky Loránt: Nemzetiségi politika Magyarországon a 20. században. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1998.
- Kállai Ernő: Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon. Gondolat Kiadó, 2005.

FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA - CIVIL SZFÉRA

30. Mutassa be a cigány népesség munkaerőpiaci helyzetét Magyarországon! Elemezze a problémakör okait!

31. Mutassa be a cigány népesség munkaerőpiaci integrációját segítő intézményrendszert! (munkaügyi központ, Szociális és Családügyi Minisztérium, szociális földprogram, a civil szféra szerepe)

IRODALOM:

Forray R. Katalin szerk: Pályakezdő cigány/roma fiatalok munkaerőpiaci esélyei, Gypsy Studies 4. PTE BTK Romológia Tanszék, Pécs 2002.

Forray R. Katalin: Budapest cigány/roma lakosságának iskolázottsága és foglalkoztatottsága, Educatio, 2005: 1: 60-74

A pályakezdő cigány/roma fiatalok munkaerőpiaci esélyei és a munkanélkülieket segítő nonprofit szervezetek szerepe az esélyek növelésében a Dél-Dunántúlon /Chances on labour market of gypsy young people/ című kutatás záróbeszámolója (OFA- K-2005/A 5341/18 - 140) elérhető: <http://nti.btk.pte.hu/rom/?php=kutat> vagy: <http://nti.btk.pte.hu/rom/> Kutatás-Fejlesztés linken

Labodáné Lakatos Szilvia (2005): Roma civil szervezetek szerepe a foglalkoztatásban. In. Dr. Füzes Miklós (szerk.): Kisebbségek együttélése 7. Pécs, 73-81.

Kertesi Gábor (2005): A társadalom peremén: Romák a munkaerőpiacon és az iskolában. Osiris Kiadó, Budapest
Kóczé Angéla (szerk.) (2010): Nehéz sorsú asszonyok feketén fehéren: roma nők munkaerő-piaci és megélhetési lehetőségei két kistérségben: kutatási beszámoló. MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest

32. Milyen, a cigányság társadalmi integrációját segítő civil szervezeteket ismer? Mutassa be ezek működését! Válasszon ki egyet, s jellemezze!

IRODALOM:

1993. évi LXXVII. Törvény a Nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, s annak módosítása (2005-ös CXIV. törvény)

Kállai Ernő: Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon, MTA Etnikai-nemzetiségi Kisebbségkutató Intézet - Gondolat Kiadói Kör, Budapest, 2005, 204 p

Cserti Csapó Tibor: Cigány kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek vizsgálata. In: Gypsy Studies 4. PTE BTK Romológia Tanszék 2002

Forray R. Katalin – Mohácsi Erzsébet (szerk) Esélyek és korlátok. A magyarországi cigány/roma közösség az ezredfordulón. Cigány tanulmányok, 6. PTE BTK Romológia Tanszék, Pécs, 2002

Arató Ferenc: Civil szervezetek- a társadalmi integráció lehetséges eszközei, Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz, Szerk.: Forray R. Katalin, Pécsi Tudományegyetem, 2006., URL: <http://mek.oszk.hu/04800/04802>

Jean-pierre Liégeois: Romák, cigányok, utazók, Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ, Budapest, 1998. (143-150)

Csefkó Ferenc-Pálné Kovács Ilona: Kisebbségi Önkormányzatok Magyarországon, Osiris Kiadó,, Budapest, 1999., (185-197)

Kuti Éva: Hívjuk talán nonprofitnak... (EMLA Egyesület, Budapest, 1998.)

Kuti Éva: A harmadik szektor helye és szerepe a magyar társadalom és gazdaság szerkezetének átalakításában A nonprofit szektor Magyarországon (Tanulmányok) (Nonprofit Kutatócsoport, Budapest, 1992.)

Csefkó Ferenc-Horváth Ferenc (Szerk.) : Magyar és európai civil társadalom, MTA RKK Dunántúli Tudományos Intézete, Pécs-Baranyai Értelmiségi Egyesület, Pécs, 1999.

Gypsy Studies 4. A pályakezdő cigány fiatalok munkaerőpiaci helyzete ... PTE BTK Romológia Tanszék, Pécs

A közhasznú szervezetekről szóló 1997.évi CLVI.törvény

A Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003.évi L.törvény

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959.évi IV.törvény

Az egyesülési jogról szóló 1989.évi II.törvény

Bernáth Gábor-Wizner Balázs:Roma közélet és civil szervezetek(In:Esélyek és korlátok-A Magyarországi cigány közösség az ezredfordulón,Forray R.Katalin és Mohácsi Erzsébet szerk.,PTE BTK,Romológia Tanszék, Pécs,2002.)

Bíró Endre:Civil szervezetek jogi környezete Magyarországon(EMLA Egyesület,Budapest,2002.elektronikus kiadvány:www.emla.hu/nosza)

Győrffy Gábor:A nonprofit szervezetek ismervei és tevékenységük(in Alapfokú

kézikönyv civil szervezetek számára NIOK, Budapest 1998.)

Kondorosi Ferenc: Civil társadalom Magyarországon (Politika+Kultúra Alapítvány, Budapest 1998.)

Lakatos Szilvia (2011): Civil kezdeményezés a cigány/roma közösség életében. Khetanipe Egyesület – Khetanipe Romano Centro. In. Varga Aranka (szerk.): Esélyegyenlőség a felsőoktatásban. III. Gypsy Studies – Konferenciák 25. PTE-BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs, 82-108.

Labodáné Lakatos Szilvia (2005): Roma civil szervezetek szerepe a foglalkoztatásban. In. Dr. Füzes Miklós (szerk.): Kisebbségek együttélése 7. Pécs, 73-81.

SZOCIÁLPOLITIKA - GYERMEKVÉDELEM

33. Mutassa be a gyermekvédelem rendszerének struktúráját az 1997 évi XXXI. Törvény (Gyvt) szerkezeti felépítésében és a Gyermeki Jogok Nyilatkozatának tükrében!

IRODALOM:

-
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény (Népjóléti Közlöny különszám 1998. május) és módosításai
 - Gyermeki Jogok Nyilatkozata
 - **Herczog Mária:** Gyermekvédelmi kézikönyv (KJK – KWERSZÖV, Bp, 2001.)

34. Mutassa be a magyarországi gyermekvédelem szemléletbeli változásait az elmúlt 150 év törvényeinek tükrében és a Gyermeki Jogok Nyilatkozatából kiindulva!

IRODALOM:

-
- **Gergely F.** A magyar gyermekvédelem rövid története (Bp. 1991.)
 - Gyermeki Jogok Nyilatkozata

A CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE

35. A cigányok története az európai országokban és Magyarországon a 15-18. században.

36. Cigány társadalom és cigánypolitika Magyarországon a 18. század végétől a 20. század végéig (különös tekintettel a 19. század végére).

IRODALOM:

Bencsik Gábor. Cigányokról. Magyar Mercurius, Budapest, 2008.

Bencsik Gábor. A negációk népe, avagy a közép-európai cigány történelem strukturális keretei. Polgári Szemle 2012. június – 8. évfolyam, 1-2. szám

http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=484

Dupcsik Csaba: A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó, 2009.

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_kisebbsgek/ciganyok/a_magyarorszag_i_ciganysag_tortenete/pages/000_konyveszeti_adatok.htm

Fraser, A: A cigányok, Osiris, Bp. 1996. 65-107; 176-222. p.

Nagy Pál: "Kicsinségemben elszakattam". Cigány közösség, szocializáció és gyermeksors Magyarországon a 16 - 19. században. Educatio, 1999. nyár. 320 - 338. p.

Tóth Péter: Cigányok a Kápat - medencében a XVIII. században. In: Történeti és néprajzi tanulmányok. Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen, 1994. 45 - 57. p.

Bari Károly (gyűjt. ford.): Cigányok visszaemlékezései a Soáh-ra. Múlt és Jövő, 1991. 3. 35-38.

Péntek Imre: Németországba hurcolt zalai cigányok visszaemlékezései. Új Forrás, 1978. 3. 57-71.

A Magyarországon 1893. január 31-én végrehajtott Czigányösszeírás eredményei. Magyar Statisztikai Közlemények (Új folyam) IX. kötet. Bp. 1895. Reprint: Pécs, 1992.

Mezei Barna szerk: A cigánykérdés dokumentumokban; Kossuth, 1986.

NÉPRAJZI KUTATÁSOK A CIGÁNYSÁG KÖRÉBEN

37. Ismertesse a magyarországi néprajzkutatás legfontosabb paradigmáit, beszéljen a néprajz és a kulturális antropológia viszonyáról!

IRODALOM:

1. NIEDERMÜLLER Péter „Paradigmák és esélyek, avagy a kulturális antropológia lehetőségei Kelet-Európában” című írására, *Replika* 15-16, 1994. 199-211.

Forrás: <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/1314/nieder.htm>

Ajánlott:

KÓSA László: A Magyar Néprajz tudománytörténete. Budapest 2001 Osiris Kiadó. Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu/site/upload/pdf/b53.pdf>

Niedermüller Péter: A régi kerékvágásban. *Beszélő* 2001/7-8. Forrás: http://beszelo.c3.hu/01/07_08/08nieder.htm

38. Helyezze el a magyarországi cigány tematikájú néprajzi kutatásokat a hazai néprajztudomány eszme és kutatástörténeti kontextusában! Nevezzen meg néhány kutatástörténeti kánont!

IRODALOM:

1. NIEDERMÜLLER Péter „Paradigmák és esélyek, avagy a kulturális antropológia lehetőségei Kelet-Európában” című írására, *Replika* 15-16, 1994. 199-211.

Forrás: <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/1314/nieder.htm>

2. VEKERDI József: *A magyarországi cigány kutatások története* (Folklór és Etnográfia 7). Debrecen: KLTE, 1982.

3. EPERJESSY Ernő: A cigányság néprajzi kutatások időszerű feladatai. In: Bódi Zsuzsanna (szerk.): *Cigány Néprajzi Tanulmányok*. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság, 1994. 16-26. Forrás: <http://2006.rnlweb.org/modules.php?name=News&file=article&sid=4832>

4. KÓSA László: A Magyar Néprajz tudománytörténete. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu/site/upload/pdf/b53.pdf>

5. SZUHAY Péter: A cigányság etnográfiai és antropológiai kutatása. In: Kemény István (szerk.): A magyarországi romák. Változó világ 31. Budapest: Press Publica, 2000. Forrás: www.avkfovo.com/romologia/080208_a_magyarorszagi_romak.doc

39. Kik azok a cigányok/ romák? I. (csoportosítási kísérletek: külső megnevezés, társadalomtudományi meghatározások, közgondolkodás kategóriái)

IRODALOM:

LIGETI György: Kikről van szó? In: Esélyek és korlátok. A magyarországi cigány közösség az ezredfordulón. Forrás: <http://nti.btk.pte.hu/rom/dok/Komp.pdf>
ACTON, Thomas A.: Egység a különbségben. In: Bódi Zsuzsanna szerk. Cigány Néprajzi Tanulmányok, 1994. Magyar Néprajzi Társaság. (Kik a cigányok? 91-98.)
SZUHAY Péter: Szuhay Péter: A magyarországi cigányság kultúrája: etnikus kultúra vagy a szegénység kultúrája. Budapest: Panoráma, 1999. (Ki a cigány? című fejezet)
STEWART, Michael. 1994. Daltestvérek. Az oláh cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon. Budapest: MTA Szociológiai Intézet (Bevezetés 17-35.)

40. Kik azok a cigányok/ romák? II. (Belső önbesorolás, klasszifikáció – leszármazás...) Hogyan ragadható meg a cigány/roma közösségek etnikai, kulturális identitása? Hogyan szerveződik az „identitás”: statikus, dinamikus, milyen szervezőelemei lehetnek?

IRODALOM:

1. SZALAI ANDREA: A „mi” és az „ők” határai, avagy a beások belülről. *Regio* Kisebbség, politika, társadalom 1997. 8. évf. 1.sz.
2. PÁLOS Dóra: „Cigányok”, „újmagyarok” vagy „romák”? *Kulturális antropológiai esettanulmány a zalakarosi roma közösségről.*
Forrás: http://www.mtaki.hu/docs/kisebbsseg_es_kultura/kisebbsseg_es_kultura_tartalomjegyzek.pdf
3. HORVÁTH Kata: „Gyertek ki nálunk, hogy jobban megismerjük egymást!” Epizódok egy falusi magyar cigány közösség életéből. In: Kovács Nóra és Szarka László (szerk.): *Tér és Terep.* Budapest: Akadémiai kiadó 2002.

Ajánlott:

1. HORVÁTH Kata – PRÓNAI Csaba: “Retkesek” és “kényesek” között. Egy magyar cigány közösség tisztasági szokásairól. *Café Babel* (38) 2000. 33-41.
2. PIASERE, Leonardo: Roma és Románia- cigányok Északkelet-Olaszországban In: Cigányok Európában I. Nyugat-Európa, szerk: Prónai Csaba, Új Mandátum kiadó 2000. Bp.
3. TÓTH Kinga Dóra: Sikeres cigányok identitása Angliában és Magyarországon. Budapest: L’Harmattan Kiadó, 2008. / Tóth Kinga Dóra: *Magyarországi és angliai kiemelkedett cigányok identitástípusainak összehasonlító elemzése.* Doktori disszertáció. Forrás: www.lib.uni-corvinus.hu/phd/toth_kinga.pdf

KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA A CIGÁNYKUTATÁSOKBAN KURZUS

41. Sorolja fel a kulturális antropológia legfontosabb módszereit, nevezze meg a legmeghatározóbb paradigmáit!

IRODALOM:

1. PRÓNAI Csaba: *Mi a kulturális antropológia?*
Forrás: antropologia.tatk.elte.hu/?download=miakultantr2003.doc
2. BOROSS Balázs: Antropológiai módszerek, terepmunka és a „bevezető fejezetek”. In A. Gergely A. – Dömötör B. – Kemény M. (szerk.): *Motogoria. Tanulmányok Sárkány Mihály 60. születésnapjára.* Budapest: MTA Politikai Tudományok Intézete/ELTE Kulturális Antropológia Szakcsoport. 2004. 322-326.

42. Beszéljen röviden a kulturális antropológiai kutatói attitűd kritikai szemléletéről, és a másik megismerésének problematikájáról!

IRODALOM:

1. PIASERE, Leonardo: A ciganológusok szerelmei. In: Prónai Csaba (szerk.): *Cigányok Európában 1. Nyugat-Európa*. Budapest: Új Mandátum, 2000. 439-450.
2. PRÓNAI Csaba: A cigány kultúra kutatásának etikai problémája. In: A. Gergely András (szerk.): *A nemzet antropológiája*. Budapest, 2003. 237-243.
3. N. KOVÁCS Tímea: Utazás, kultúra, szöveg: történetek és etnográfiaiak. *Magyar Lettre* (nyár, 49. szám) 2003. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/web/index.htm>

Ajánlott:

1. BOHANNAN, Laura: Shakespeare a bozótban (fordította Ungár Nóra) *Anthropolis*, 2005/II. évfolyam 1-2. összevont szám / BOHANNAN, Laura: Shakespeare In The Bush. *Natural History Magazine* August-September 1966.

43. Ismertesse a kulturális antropológiai cigánykutatások tudománytörténetét (az 1990-es évekig), nevezze meg a legfontosabb kutatási témáit!

IRODALOM:

1. PRÓNAI Csaba: *A cigánykutatás és a kulturális antropológia. (rövid vázlat)* Kulturális Antropológiai Cigánytanulmányok I. Budapest – Kaposvár, 1995. 95-116.
2. PRÓNAI Csaba: *Kulturális antropológia és cigánykutatás.* Forrás: <http://www.antroport.hu/lapozo/tanulmanyok/tanulmany/pdf/PronaiKultAntrCigKutatasok.pdf>

44. A 2000-es évektől milyen újabb perspektívák jelentek meg a hazai kulturális antropológiai cigánykutatások palettáján? Soroljon föl néhány fontosabb iskolát (és kutatót), kutatóközpontot, módszertant és témát?

IRODALOM:

Miskolci (Romakutató Központ; Kulturális és Vizuális Antropológiai Tanszék) fejlesztésantropológiai kutatásai: Bressel Géza – Lengyel A. Endre – Simon Ferenc – Török Zsuzsanna: Határeset – tanulmány egy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei határmenti kistelepülés etnikai viszonyairól és identitásáról. Forrás: http://kvt99.lib.uni-miskolc.hu:8080/servlet/eleMEK.server.fs.DocReader?id=54&file=04_bressel_geza.pdf

Ajánlott:

Csatári Bálint – G. Fekete Éva – Farkas Jenő – Osgyáni Gábor – Baksa Sára: A környezet és a kultúra szerepe a vidéki változásokban. In: Banczerowski Januszné at. all. (szerk.): *Stratégiai kutatások 2006-2007. Kutatási jelentések*. BuMTA-MEH, Budapest, 2007. 303-327.

A Boglár-féle iskola:

1. *Kultúrák találkozási pontjain*. Fehérvári Marcell interjúja A. Gergely Andrásal http://www.antroport.hu/lapozo.php?akt_cim=42
2. A. Gergely András – Papp Richárd – Prónai Csaba (szerk.): *Kultúrák között. Hommage à Boglár Lajos*. Budapest: Nyitott Könyvműhely Kiadó, 2006.

45. Milyen kulturális okai, ideológiái lehetnek a társadalmi nemek közötti státuszkülönbség(ek)nek roma/cigány közösségekben?

IRODALOM:

OKELY, Judith: Szimbolikus határok. *Café Babel* 1 1991. (1): 37-54.
OKELY, Judith: Cigány nők. *Cigányfűró* 3 1996. (1): 4-7.
BERTA Péter: A társadalmi nemek közötti státuszkülönbség ideológiai egy erdélyi roma (Gábor) közösségben. In: Vargyas Gábor (szerk.): *Ethno-lore*. Az MTA Néprajzi Kutatóintézetének évkönyve XXII., 71–154. Budapest, 2005.
STEWART, Michael: Daltestvérek. Az oláh-cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon. Budapest: MTA Szociológiai Intézet, 1994. (vonatkozó fejezetek)

46. Beszéljen a cigány közösségek gazdasági stratégiáiról (csere, kereskedelem)!

IRODALOM:

„Hagyományos” foglalkozások

HAVAS Gábor: A Baranya megyei teknővájó cigányok In Bódi Zsuzsanna (szerk.): *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 6. 1997. 64-82.

BAKÓ Ferenc: Cigány kézművesek egy alföldi falu társadalmában. In *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 1. szerk: Barna Gábor 1993. 44-47.

„Új «niche»-t keresve”

PRÓNAI Csaba (szerk.): *Cigányok Európában* 2. Olaszország. Budapest: Új Mandátum, 2002. (Patrick Williams tanulmányai közül: A párizsi kelderások láthatatlansága, Leonardo Piasere írásai közül: Új „niche”-t keresve)

KÁLLAI Ernő: *Roma vállalkozók 1998-ban*. 1998.

Forrás: http://www.mtaki.hu/docs/kallai_erno_roma_vallalkozok_1998_ban.htm

BERTA Péter: Tárgyhasználat, identitás és a különbség politikája. Az etnikai identitásszimbólum-alkotás gyakorlata az erdélyi Gáborok között. In Vargyas Gábor (szerk.): *Ethno-lore*. Az MTA Néprajzi Kutatóintézetének évkönyve XXIII., Budapest, Akadémiai. 2006. 147–192.

STEWART, Michael. *Daltestvérek. Az oláh cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon*. Budapest: MTA Szociológiai Intézet, 1994.

Ajánlott:

MORRIS, Rachel – CLEMENTS, Luke: *At what cost? The economics of Gypsy and Traveller encampments*. Bristol: The Policy Press 2002.

OKELY, Judith: *The Traveller-Gypsies*. London: Cambridge University Press, 1983.

ZENE ÉS TÁNCKULTÚRA

47. Melyek voltak a magyarországi “cigányzene” történeti változásai a kezdetektől napjainkig? Mely állomásokon keresztül alakult ki a mai, sokszínű cigány nyilvános zenekultúra népi eredetű–populáris ága?

IRODALOM:

Martin György

A cigányság hagyományai és szerepe a kelet-európai népek tánc kultúrájában. *Zenatudományi dolgozatok*: 67-74. 1980.

Sárosi Bálint

Cigányzene... Budapest: Gondolat. 1971.

Cigányzenészek, “cigányzene”. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 49-62. Változó Világ 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000.

Forray R. Katalin: Muzsikusnak lenni. *Gypsy Studies – Cigány tanulmányok*, Pécs, 2007.

Kovalcsik Katalin: A folklórzenészek, a hagyományőrök és az “elektromos cigányok” *Kritika* 29 (4): 9-11. 2000. [A cikk későbbi megjelenései: In: Bódi Zsuzsanna szerk. *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában*. 130-142. *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 10. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. (Bibliográfiai adatokkal bővített változat.) 2001. *Barátság* (4): 3511-3514. (Az eredeti változat kis módosításokkal.) 2002]

Kovalcsik Katalin

- A folklórzenészek, a hagyományőrök és az “elektromos cigányok” *Kritika* 29 (4): 9-11. 2000.

[A cikk későbbi megjelenései:

In: Bódi Zsuzsanna szerk. *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában*. 130-142. *Cigány Néprajzi Tanulmányok* 10. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. (Bibliográfiai adatokkal bővített változat.) 2001.

Barátság (4): 3511-3514. (Az eredeti változat kis módosításokkal.) 2002]

- A cigány zenekultúra tegnap és ma. In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével): *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 441-470. Tanítók Kiskönyvtára 9. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002.

[A cikk korábbi megjelenései:

Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadás: 419-448. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.

A magyarországi cigányok népzeneje. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 41-49. *Változó Világ* 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. (U.a. rövidített, kissé átdolgozott változatban.) 2000]

Formális kommunikáció egy oláh cigány báli eseményen. *Zenatudományi dolgozatok* 513-546. 2004.

48. Melyek a három nagy hazai cigány csoport népzeneinek főbb jellemzői?

IRODALOM:

Kovalcsik Katalin

A beás cigányok népzenei hagyományai. In: Barna Gábor szerk. (Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Cigány népi kultúra a Kárpát-medencében a 18-19. században*. 231-244. Cigány Néprajzi Tanulmányok 1. Salgótarján: Mikszáth Kiadó. 1993.

Kovalcsik Katalin

A cigány zenekultúra tegnap és ma. In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével): *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 441-470. Tanítók Kiskönyvtára 9. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. + [A cikk korábbi megjelenései:

Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadás: 419-448. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.

A magyarországi cigányok népzeneje. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 41-49. *Változó Világ* 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000 (U.a. rövidített, kissé átdolgozott változatban.)]

Stewart, Michael

Daltestvérek. VI. fejezet. In: *Daltestvérek. Az oláh cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon*. 167-190. Budapest: MTA Szociológiai Intézet – T-Twins Kiadó – Max Weber Alapítvány. 1994.

Stewart, Michael

“Igaz beszéd” – avagy miért énekelnek az oláh cigányok? In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 337-361. Tanítók Kiskönyvtára 9. 2. javított, bővített kiadás. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. [A cikk korábbi megjelenései: *Valóság* 30 (1): 49-64. 1987. A Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadásában: 315-339. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.]

MŰVÉSZETEK

49. Ismertesse a cigány/roma képzőművészet lehetséges értelmezési kereteit! Mutassa be egy választott cigány/roma képzőművész életpályáját az ismert szakirodalmi terminusok használatával!

IRODALOM:

Junghaus Tímea (szerk.): *Paradise Lost*, OSI, 2007

Junghaus Tímea (ed.): *Meeting of Neighbours – The Roma Art*, OSI, Bp., 2006

Kerékyártó István: A cigány képzőművészet és a hagyomány. In: Forray R. Katalin szerk.: *Romológia- Ciganológia*. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 235-240.

Szuhay Péter (szerk.): *Cigány-kép - Roma-kép*. Néprajzi Múzeum, Budapest 1998.

50. Ismertesse azokat az irodalomkritikai, művelődéseméleti irányokat, melyekkel újraírható lehet a cigány irodalom fogalmi köre, s az abba értett írásművek! Értelmezze a lehetséges cigány irodalom terminusát!

IRODALOM:

Beck Zoltán: A lehetséges cigány irodalom. PTE, Pécs, 2003

Bókay Antal, Vilcsek Béla, Szamosi Gertrud, Sári László (szerk.), A posztmodern irodalomtudomány kialakulása, Szöveggyűjtemény, Osiris, Bp., 2002

Csengey Dénes: "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.

Kálmán C. György szerk.: Az értelmező közösségek elmélete. Balassi, Budapest 2002.

Kulcsár Szabó Ernő: A magyar irodalom története 1945-1991. Budapest, 1994, Argumentum.

Said, Edward W: Orientalizmus. Európa, Budapest 2000.

Szamosi Gertrud: A posztkolonialitás. In: Helikon 1996/4. 415-429.

51. Mutassa be a cigány irodalom monográfiáit, azok szemléletmódját, szemléletmódbeli eltéréseiket és hasonlóságait! Értelmezze a közösségi szerző archetípusát ebben a diskurzusban! Mutassa be egy választott cigány szerző - író, költő - életművét az ismert szakirodalmi terminusok segítségével!

IRODALOM:

Csengey Dénes: "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.

Djuric, Rajko: Die Literatur der Roma und Sinti. Parabolis, Berlin, 2002

Beck Zoltán: A lehetséges cigány irodalom. PTE, Pécs, 2003. 27-45, 49-62.

Kelemen Zoltán, Mint madarak, in: **Kelemen Zoltán:** Szélkönyvek, Lazi, Szeged, 2007